

Nr 195.

Godkänd av första kammaren den 11 maj 1932.

Gadkänd av andra kammaren den 11 maj 1932.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser beträffande fortsättningsskolans organisation m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 71 och memorial nr 82.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 196 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående fortsättningsskolans organisation, som kunde vara riksdagen förelagd, beräkna en höjning av det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlöande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 5,000,000 kronor, med 200,000 kronor till 5,200,000 kronor.

Sedermåra har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 134, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen

dels godkänna följande ändringar av de för fortsättningsskolan gällande huvudsakliga grunder och bestämmelser:

1. Där skoldistrikt så beslutar, må högst en årskurs av fortsättningsskolan kunna förläggas till det läsår, under vilket lärjungarna avgått från folk-

skolan, varvid dock, om fortsättningsskolan är tvåårig, andra årskursen icke må begynna tidigare än ett år efter första årskursens början.

2. Är antalet lärjungar i yrkesbestämd fortsättningsskola med minst 120 timmars praktiskt arbete i skolkök, verkstad, jordbruk eller dylikt så ringa, att bägge årskursernas lärjungar lämpligen böra i detta praktiska arbete undervisas tillsammans, må sådan undervisning kunna förläggas till härför lämplig tid utan hinder av att vissa lärjungar därvid komma att genomgå fortsättningsskolans bägge årskurser under ett och samma läsår, dock att lärjunge icke må påbörja andra årskursen det kalenderår, under vilket han avgått från folkskolan.

3. I skoldistrikt, som anordnat obligatorisk sjuårig folkskola, tillhörande någon av folkskolans undantagsformer, eller sjuårig halvtidsläsande mindre folkskola, må, efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen, fortsättningsskolkursen för sådana lärjungar, som vid läsårets slut avgått från dylik skolas högsta klass, kunna omfatta en årskurs med minst 270 undervisningstimmar.

4. Omfattar fortsättningsskolområde två eller flera folkskolområden, inom vilka den allmänna barnundervisningen meddelas i mindre folkskola, må fortsättningsskola kunna anordnas för undervisning även åt lärjungar, som avgått från mindre folkskola,

dels besluta:

att lärare med fast anställning på någon med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola må, därest tjänstgöringen vid fortsättningsskolan motsvarar minst 20 timmar i veckan under minst 18 veckor av året, kunna komma i åtnjutande av ålderstillägg av statsmedel; skolande därvid ifråga om ålderstilläggens belopp och grunderna för deras utgående gälla vad i sådant avseende är stadgat beträffande ordinarie folkskollärare;

att lärare med fast anställning, som nyss nämnts, skall under tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom avstå en tredjedel av den på ledigheten belöpande delen av grundarvodet, samt att statsbidrag till hans vikarie skall utgå med det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren avstår av sitt arvode, erfordras till arvode åt vikarien;

att till ambulerande lärare vid fortsättningsskola må för av tjänsten föranledda resor från hemmet till kursort, mellan kursorter samt från kursort till hemmet av statsmedel utgå resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass III E. i allmänna resereglementet;

att lärare vid folk- och småskolor må äga att för uppflyttning i högre lönegrad i förekommande fall tillgodoräkna sig den tid, han med fast anställning tjänstgjort på någon med lönetursrätt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola;

dels medgiva, att till bestridande av kostnaderna för centralisering av fortsättningsskolväsendet statsbidrag må utgå enligt i huvudsak följande grunder:

a) Skoldistrikt, som genomför sådan centralisering av fortsättningsskolväsendet, att eljest erforderlig skola därigenom bliver obehövlig, må, på sätt här nedan sägs, kunna erhålla statsbidrag till bestridande av kostnaderna för inackordering, skolhushåll eller skolskjutsar för fortsättningsskolpliktiga lärjungar, vilka eljest icke skulle kunna besöka skolan på grund av dess avstånd från hemmet eller andra liknande omständigheter.

b) Statsbidrag enligt punkt a) må till ett skoldistrikt utgå med högst det belopp, som enligt vad här nedan sägs skall anses motsvara den besparing i statsbidraget till avlönande av lärare i fortsättningsskola inom distriktet, vilken uppkommer därigenom, att eljest erforderlig skola på grund av centraliseringen bliver obehövlig. Vid beräkning av denna besparing skall hänsyn tagas endast till fortsättningsskolor och mindre fortsättningsskolor, som av skolöverstyrelsen förklarats vara erforderliga, därest statsbidrag till centralisering icke utginge; dock att statsbidrag till fortsättningsskolväsendets centralisering må kunna enligt eljest angivna grunder utgå för en tid av högst två år, därest statens vederbörande folkskolinspektör vitsordar, att motsvarande besparing i statsbidraget till avlönande av lärare vid fortsättningsskola inom distriktet därigenom uppkommer. Den besparing i statsbidraget till avlönande av lärare, som uppkommer för varje på grund av centraliseringen indragen fortsättningsskola eller mindre fortsättningsskola, skall anses utgöra 450 kronor.

c) Statsbidrag, som här avses, må utgå med belopp, som motsvarar kostnaderna för inackordering, skolhushåll eller skolskjutsar, dock för varje lärjunge med högst 1 krona 25 öre för dag, och skall statsbidraget utgå endast för dag, för vilken avgift för inackordering, skolhushåll eller skolskjuts verkligen förekommit.

d) Pågår undervisningen i skola, till vilken hänvisats lärjunge, för vilken här avsett statsbidrag utgår, mindre än 30 timmar i veckan, beräknas statsbidraget för det antal dagar, för vilket bidraget skulle utgått, om undervisningen fortgått 30 timmar i veckan.

e) Beslutar skoldistrikt att med bidrag av statsmedel centralisera fortsättningsskolorna, åligger det fortsättningsskolstyrelsen att allt efter förekommande fall anordna inackordering, skolhushåll eller skolskjutsar för lärjungarna, och skall lärjunge, som ej genom målsmans egen försorg erhåller stadgad fortsatt undervisning, vara skyldig att ställa sig till efterrättelse vad skolstyrelsen angående hans skolgång bestämmer.

f) Målsman, som själv ombesörjer inackordering, skolhushåll eller skolskjuts åt lärjunge, för vilken statsbidrag utgår, må efter medgivande av skolstyrelsen kunna utbekomma det för lärjungen i fråga utgående statsbidraget;

dels i riksstaten för budgetåret 1932/1933

ej mindre öka det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lärare vid fortsättningsskolor, nu 5,000,000 kronor, med 100,000 kronor till 5,100,000 kronor,

än även till kostnader för centralisering av fortsättningsskolväsendet uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 100,000 kronor;

dels förklara sig icke hava något att erinra mot att, där centralisering av fortsättningsskolväsendet i enlighet med vad ovan sagts icke kommer till stånd, såväl det ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län som ock det i proposition nr 77 till 1932 års riksdag föreslagna extra anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn tillhörande skoldistrikt i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen tagas i anspråk jämväl för lärjungar i fortsättningsskolan,

dels ock bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som för tillämpning av vad riksdagen sålunda beslutat må befinnas erforderliga.

I anslutning till vad propositionen i kap. II innehåller rörande *fortsättningsskola, grundad på sexårig folkskola*, vill riksdagen, i likhet med departementschefen och på av honom anförda skäl, uttala sig emot en allmän inskränkning av den tvååriga fortsättningsskolplikten, där folkskolan är sexårig. En sådan åtgärd skulle innebära en allvarlig försämring av vårt folkundervisningsväsende, vartill riksdagen under inga förhållanden kan medverka.

Vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit beträffande *fortsättningsskola, grundad på sjuårig halvtidsläsande folkskola*, har riksdagen ansett sig böra bifalla.

I fråga om *fortsättningsskolkursens förläggning under läsåret* innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag, att skoldistriktet skulle beredas avsevärt större frihet i detta hänseende än tidigare varit fallet. Dels skulle distriktet hädanefter själva få bestämma, att en del av fortsättningsskolan, högst en årskurs, skall förläggas till det läsår, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan, varutinnan tidigare särskilt tillstånd av Eders Kungl. Maj:t erfordrats, dels skulle för vissa speciella fall i yrkesbestämd fortsättningsskola fortsättningsskolans bägge årskurser kunna genomgå under ett och samma läsår. Riksdagen anser sig kunna helt ansluta sig till Eders Kungl. Maj:ts förslag i förevärande del.

I detta sammanhang har departementschefen framhållit de olägenheter, som följa av att avlöning till lärarpersonalen och statsbidrag härtill avse kalenderår i stället för budgetår. Enligt riksdagens mening är det önskvärt, att frågan om en övergång till budgetår såsom tidsenhet vid avlönings- och statsbidragsberäkningen göres till föremål för närmare utredning. Spörsmålet torde erbjuda vissa svårigheter med hänsyn till dess samband med kommunala budgets- och redovisningsförhållanden.

De föreslagna nya bestämmelserna i fråga om *befrielse från fortsättningsskolplikt* föranleda ingen erinran från riksdagens sida.

Eders Kungl. Maj:ts förslag beträffande *fortsättningsskolväsendets centralisering* utgör ett viktigt led i strävandena till en rationalisering av vårt folk-

undervisningsväsende. Dessutom har förslaget en särskild betydelse för landets glest bebyggda trakter, speciellt Norrland, i det att förslagets genomförande utgör förutsättningen för att i vissa skoldistrikt, där undervisningen meddelas i mindre folkskolor, en ordnad och god fortsättningsskolundervisning överhuvudtaget skall kunna komma till stånd. Riksdagen finner därför förslaget väl värt att godkännas.

Vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om *anställningsvillkor för lärare vid fortsättningsskolor*, anser sig riksdagen böra bifalla med blott en mindre ändring. I fråga om omfattningen av lärares tjänstgöring såsom förutsättning för rätt till ålderstillägg innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag, att tjänstgöringen skulle motsvara minst 20 timmar i veckan under minst 18 veckor av året. Enligt riksdagens mening är det angivna veckoantalet för lågt för att, såsom avsetts, kunna anses motsvara större delen av läsåret. För att icke alltför många lärare må uteslutas från möjligheten att erhålla ålderstillägg, vill riksdagen emellertid icke vidtaga större höjning av den ifrågasvarande siffran än till 24, motsvarande fyra 6-veckorskurser för år.

Mot de i propositionen förekommande *anslagsberäkningarna* och vad i sammanhang härmed föreslagits, har riksdagen intet att erinra.

Slutligen vill riksdagen med anledning av den redogörelse, som i propositionen framlagts rörande av skolöverstyrelsen och de sakkunniga framställda förslag i fråga om *beivrande av skolförsummelser utan giltigt förfall*, framhålla att det synes riksdagen önskvärt, att Eders Kungl. Maj:t, så snart omständigheterna det medgiva, vidtager de ändringar i härutinnan gällande bestämmelser för folk- och fortsättningsskolväsendet, som Eders Kungl. Maj:t må finna erforderliga och lämpliga för att stadgandena om skolplikt skola kunna på ett effektivt sätt upprätthållas.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels godkänt följande ändringar av de för fortsättningsskolan gällande huvudsakliga grunder och bestämmelser:

1. Där skoldistrikt så beslutar, må högst en årskurs av fortsättningsskolan kunna förläggas till det läsår, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan, varvid dock, om fortsättningsskolan är tvåårig, andra årskursen icke må begynna tidigare än ett år efter första årskursens början.

2. Är antalet lärjungar i yrkesbestämd fortsättningsskola med minst 120 timmars praktiskt arbete i skolkök, verkstad, jordbruk eller dylikt så ringa, att bägge årskursernas lärjungar lämpligen böra i detta praktiska arbete undervisas tillsammans, må sådan undervisning kunna förläggas till härför lämplig tid utan hinder av att vissa lärjungar därvid komma att genomgå fortsättningsskolans bägge årskurser under ett och samma läsår, dock att lärjunge icke må påbörja andra årskursen det kalenderår, under vilket han avgått från folkskolan.

3. I skoldistrikt, som anordnat obligatorisk sjuårig folkskola, tillhörande

någon av folkskolans undantagsformer, eller sjuårig halvtidsläsande mindre folkskola, må, efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen, fortsättningsskolkursen för sådana lärjungar, som vid läsårets slut avgått från dylik skolas högsta klass, kunna omfatta en årskurs med minst 270 undervisningstimmar.

4. Omfattar fortsättningsskolområde två eller flera folkskolområden, inom vilka den allmänna barnundervisningen meddelas i mindre folkskola, må fortsättningsskola kunna anordnas för undervisning även åt lärjungar, som avgått från mindre folkskola,

dels med anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag beslutat:

att lärare med fast anställning på någon med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola må, därest tjänstgöringen vid fortsättningsskolan motsvarar minst 20 timmar i veckan under minst 24 veckor av året, kunna komma i åtnjutande av ålderstillägg av statsmedel; skolande därvid ifråga om ålderstilläggets belopp och grunderna för deras utgående gälla vad i sådant avseende är stadgat beträffande ordinarie folkskollärare;

att lärare med fast anställning, som nyss nämnts, skall under tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom avstå en tredjedel av den på ledigheten belöpande delen av grundarvodet, samt att statsbidrag till hans vikarie skall utgå med det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren avstår av sitt arvode, erfordras till arvode åt vikarien;

att till ambulerande lärare vid fortsättningsskola må för av tjänsten föranledda resor från hemmet till kursort, mellan kursorter samt från kursort till hemmet av statsmedel utgå resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass III E. i allmänna resereglementet;

att lärare vid folk- och småskolor må äga att för uppflyttning i högre lönegrad i förekommande fall tillgodoräkna sig den tid, han med fast anställning tjänstgjort på någon med lönetursrätt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola;

dels medgivit, att till bestridande av kostnaderna för centralisering av fortsättningsskolväsendet statsbidrag må utgå enligt i huvudsak följande grunder:

a) Skoldistrikt, som genomför sådan centralisering av fortsättningsskolväsendet, att eljest erforderlig skola därigenom bliver obehövlig, må, på sätt här nedan sägs, kunna erhålla statsbidrag till bestridande av kostnaderna för inackordering, skolhushåll eller skolskjutsar för fortsättningsskolpliktiga lärjungar, vilka eljest icke skulle kunna besöka skolan på grund av dess avstånd från hemmet eller andra liknande omständigheter.

b) Statsbidrag enligt punkt a) må till ett skoldistrikt utgå med högst det belopp, som enligt vad här nedan sägs skall anses motsvara den besparing i statsbidraget till avlönande av lärare i fortsättningsskola inom distriktet, vilken uppkommer därigenom, att eljest erforderlig skola på grund av cen-

traliseringen bliver obehövlig. Vid beräkning av denna besparing skall hänsyn tagas endast till fortsättningsskolor och mindre fortsättningsskolor, som av skolöverstyrelsen förklarats vara erforderliga, därest statsbidrag till centralisering icke utginge; dock att statsbidrag till fortsättningsskolväsendets centralisering må kunna enligt eljest angivna grunder utgå för en tid av högst två år, därest statens vederbörande folkskolinspektör vitsordar, att motsvarande besparing i statsbidraget till avlönande av lärare vid fortsättningsskola inom distriktet därigenom uppkommer. Den besparing i statsbidraget till avlönande av lärare, som uppkommer för varje på grund av centraliseringen indragen fortsättningsskola eller mindre fortsättningsskola, skall anses utgöra 450 kronor.

c) Statsbidrag, som här avses, må utgå med belopp, som motsvarar kostnaderna för inackordering, skolhushåll eller skolskjutsar, dock för varje lärjunge med högst 1 krona 25 öre för dag, och skall statsbidraget utgå endast för dag, för vilken avgift för inackordering, skolhushåll eller skolskjuts verkligen förekommit.

d) Pågår undervisningen i skola, till vilken hänvisats lärjunge, för vilken här avsett statsbidrag utgår, mindre än 30 timmar i veckan, beräknas statsbidraget för det antal dagar, för vilket bidraget skulle utgått, om undervisningen fortgått 30 timmar i veckan.

e) Beslutar skoldistrikt att med bidrag av statsmedel centralisera fortsättningsskolorna, åligger det fortsättningsskolstyrelsen att allt efter förekommande fall anordna inackordering, skolhushåll eller skolskjutsar för lärjungarna, och skall lärjunge, som ej genom målsmans egen försorg erhåller stadgad fortsatt undervisning, vara skyldig att ställa sig till efterrättelse vad skolstyrelsen angående hans skolgång bestämmer.

f) Målsman, som själv ombesörjer inackordering, skolhushåll eller skolskjuts åt lärjunge, för vilken statsbidrag utgår, må efter medgivande av skolstyrelsen kunna utbekomma det för lärjungen i fråga utgående statsbidraget;

dels i riksstaten för budgetåret 1932/1933

a) ökat det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 5,000,000 kronor, med 100,000 kronor till 5,100,000 kronor,

b) till kostnader för centralisering av fortsättningsskolväsendet uppfört ett ordinarie förslagsanslag av 100,000 kronor;

dels förklarat sig icke hava något att erinra mot att, där centralisering av fortsättningsskolväsendet i enlighet med vad ovan sagts icke kommer till stånd, såväl det ordinarie anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län som ock det i proposition nr 77 till 1932 års riksdag föreslagna extra anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn tillhö-

rande skoldistrikt i andra delar av riket än de fyra nordligaste länen tagas i anspråk jämväl för lärjungar i fortsättningsskolan,

dels ock bemyndigat Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som för tillämpning av vad riksdagen sålunda beslutat må befinnas erforderliga.

Stockholm den 11 maj 1932.

Med undersåtlig vördnad.
